

I. Principiile fundamentale care guvernează sistemele educaționale în unele state ale Uniunii Europene

În acest capitol sunt prezentate principiile fundamentale care guvernează întregul sistem educațional din statele Uniunii Europene, cele stabilite de Constituție, dar și cele din legislația în materie. La fel, principalele obiective ale politicilor educaționale naționale sunt evidențiate prin referiri la legile și/sau documentele oficiale relevante.

Cadrul juridic general care reglementează structura, funcțiile, organizarea și funcționarea sistemului național de învățământ în **România** este stabilit prin Constituție, Legea educației naționale nr. 1/2011 - lege organică, legile ordinare și ordonanțele guvernamentale.

Constituția, în art. 32 consfințește dreptul la învățătură, care este asigurat prin învățământul general obligatoriu, prin învățământul liceal și prin cel profesional, prin învățământul superior, precum și prin alte forme de instrucție și de perfecționare. Învățământul de stat este gratuit, iar statul acordă burse sociale de studii copiilor și tinerilor proveniți din familii defavorizate și celor instituționalizați, în condițiile legii.

Potrivit art. 3 al Legii nr. 1/2011, principiile care guvernează învățământul preuniversitar și superior, cât și învățarea pe tot parcursul vieții din România sunt:

- a) principiul echității - în baza căruia accesul la învățare se realizează fără discriminare;
- b) principiul calității - în baza căruia activitățile de învățământ se raportează la standarde de referință și la bune practici naționale și internaționale;
- c) principiul relevanței - în baza căruia educația răspunde nevoilor de dezvoltare personală și social-economice;
- d) principiul eficienței - în baza căruia se urmărește obținerea de rezultate educaționale maxime, prin gestionarea resurselor existente;
- e) principiul descentralizării - în baza căruia deciziile principale se iau de către actorii implicați direct în proces;
- f) principiul răspunderii publice - în baza căruia unitățile și instituțiile de învățământ răspund public de performanțele lor;
- g) principiul garantării identității culturale a tuturor cetățenilor români și dialogului intercultural;
- h) principiul asumării, promovării și păstrării identității naționale și a valorilor culturale ale poporului român;
- i) principiul recunoașterii și garantării drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale, dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase;
- j) principiul asigurării egalității de șanse;
- k) principiul autonomiei universitare;
- l) principiul libertății academice;

- m) principiul transparenței - concretizat în asigurarea vizibilității totale a deciziei și a rezultatelor, prin comunicarea periodică și adecvată a acestora;
- n) principiul libertății de gândire și al independenței față de ideologii, dogme religioase și doctrine politice;
- o) principiul incluziunii sociale;
- p) principiul centrării educației pe beneficiarii acesteia;
- q) principiul participării și responsabilității părinților;
- r) principiul promovării educației pentru sănătate, inclusiv prin educația fizică și prin practicarea activităților sportive;
- s) principiul organizării învățământului confesional potrivit cerințelor specifice fiecărui cult recunoscut;
- t) principiul fundamentării deciziilor pe dialog și consultare;
- u) principiul respectării dreptului la opinie al elevului/studentului ca beneficiar direct al sistemului de învățământ.

Articolul 14 al Constituției **Austriei** statuează că valorile fundamentale ale învățământului sunt democrația, umanitatea, solidaritatea, pacea și dreptatea, precum și onestitatea și toleranța față de oameni, în baza cărora acesta asigură pentru întreaga populație, independent de origine, situație socială și financiară, un nivel educațional maxim, protejând și dezvoltând permanent calitatea optimă. În cadrul unei colaborări de tip parteneriat între elevi, părinți și cadre didactice, copiilor și tinerilor li se va da posibilitatea să se dezvolte intelectual, psihic și fizic la un nivel optim pentru a le permite să devină persoane sănătoase, încrezătoare în sine, fericite, orientate spre performanță, conștiincioase, talentate și creative, capabile să își asume responsabilitatea pentru propria persoană, pentru alte

persoane, pentru mediul înconjurător și generațiile viitoare, cu valori sociale, religioase și morale.

În ceea ce privește competențele legislative și executive în materie de învățământ, același articol al Constituției stabilește că grădinițele sunt în responsabilitatea landurilor, existând și un mare sector privat, iar în privința școlilor, responsabilitatea se împarte între federație și landuri. Școlile sunt instituții în care elevii vor fi educați colectiv, în conformitate cu o programă de învățământ comprehensivă stabilită și în care se are în vedere un obiectiv educațional comprehensiv în ce privește împărțirea cunoștințelor și deprinderea abilităților. Școlile publice sunt acele școli înființate și susținute de autoritățile prevăzute de lege, ele sunt accesibile tuturor, indiferent de origine, sex, rasă, avere, clasă, limbă și religie și în alte privințe în limitele cerințelor legale. Aceleași principii se aplică, prin analogie, grădinițelor, centrelor de zi și căminelor pentru elevi.

Legislația trebuie să prevadă un sistem de învățământ diferențiat, organizat în conformitate cu programul educațional, cel puțin în școlile generale și școlile profesionale, și în conformitate cu nivelul de educație din cadrul școlilor primare și secundare, cu asigurarea unei diferențieri corespunzătoare suplimentare pentru școlile secundare.

Tot Constituția prevede în art. 14 alin.(7a) că durata învățământului obligatoriu este de minimum 9 ani, existând, de asemenea, o durată a învățământului profesional obligatoriu, iar din 2010 obligativitatea frecventării grădiniței a fost introdusă de la vârsta de 5 ani, adică cu un an înainte de intrarea la școala primară.

Cadrul legal în materie îl reprezintă Legea federală privind organizarea învățământului (1962), cu modificările și completările

ulterioare¹, Legea federală privind organizarea educației în școlile reglementate de Legea organizării învățământului (1986)², Legea federală privind educația obligatorie (1985)³, care reglementează inclusiv aspecte legate de educația copiilor cu nevoi speciale în cadrul școlilor speciale.

În **Belgia**, dreptul la educație este un drept fundamental consacrat nu numai în articolul 24 al Constituției, ci și în diverse texte internaționale. Convenția din 20 noiembrie 1989 privind drepturile copilului, ratificată de Belgia în 1991, prevede la articolul 28 că statele părți recunosc dreptul copilului la educație. În Belgia, învățământul obligatoriu⁴ se aplică tuturor minorilor de vârstă școlară obligatorie, domiciliați sau rezidenți în Belgia, fără a se face distincție de statut (a se vedea Legea din 29 iunie 1983 privind învățământul obligatoriu). Minorul este supus școlarizării obligatorii pe o perioadă de 12 ani începând cu anul școlar care începe în anul în care acesta atinge vârsta de 6 ani și se termină la sfârșitul anului școlar în anul în care acesta atinge vârsta de 18 ani.

Fiind un stat federal, cele trei comunități (franceză, flamandă și germană) au responsabilități în ceea ce privește educația, cu excepția a trei competențe care rămân de domeniul federal:

- stabilirea începutului și sfârșitului școlarizării obligatorii;

¹ Bundesgesetz vom 25. Juli 1962 über die Schulorganisation (Schulorganisationsgesetz) (<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10009265>).

² Bundesgesetz über die Ordnung von Unterricht und Erziehung in den im Schulorganisationsgesetz geregelten Schulen (Schulunterrichtsgesetz - SchUG) <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10009600>

³ Bundesgesetz über die Schulpflicht (Schulpflichtgesetz 1985) <http://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10009576>

⁴ <http://www.enseignement.be/index.php?page=24546>

- cerințele minime pentru eliberarea diplomelor,
- regimul pensionării pentru angajații din sistemul educațional.

Predarea în fiecare comunitate este asigurată în limba comunității în cauză.

Potrivit art. 76 al Constituției din **Danemarca**, toți copiii ajunși la vârsta școlarizării au dreptul la învățământ gratuit în școlile primare. Părinții sau tutorii care se obligă să acorde copiilor sau minorilor aflați sub tutelă condiții de școlarizare egale cu standardele din școlile publice primare nu vor fi obligați să înscrie copiii sau minorii aflați sub tutelă într-o școală primară.

Legea nr. 730 din 21 iulie 2000 privind școala de bază (*Consolidation Act on the Folkeskole* sau *Folkeskoleloven*)⁵ reglementează funcționarea „Folkeskole”, care reprezintă sistemul gratuit de învățământ public. La nivel național, Folkeskole daneză este o școală cuprinzătoare care acoperă atât învățământul primar, cât și cel secundar inferior, adică prima educație de bază (clasa preșcolară și clasele 1 - 6) și cea de-a doua (clasele 7 - 9/10) sau cu alte cuvinte, cuprinde tinerii de la 6/7 ani la 16/17 ani și statuează că toți elevii au dreptul la instruire.

Folkeskole a fost înființată în 1814 și de la acea dată, toți copiii au avut dreptul la 7 ani de învățământ. Subiectele școlare predate atunci erau religia, lectura, scrierea și aritmetica. Din acea vreme și până la sfârșitul secolului al XX-lea, doar cinci schimbări majore au fost făcute în legislație.

În prezent, scopul Folkeskole este de a pregăti elevii pentru educație și formare continuă. De asemenea, ar trebui să le ofere

⁵ The Folkeskole (Consolidation) Act (<http://www.unesco.org/education/edurights/media/docs/db4e18f1f260d4ef8ea9ca6e1d4e08d4532fc083.pdf>).

elevilor o înțelegere a drepturilor și îndatoririlor lor într-o societate democratică liberă.

Principiile Folkeskole sunt stabilite în art. 1 al Legii privind Folkeskole:

- școala - în cooperare cu părinții - se va strădui să obțină cunoștințele, abilitățile, metodele de lucru și modalitățile de exprimare ale elevilor, contribuind astfel la dezvoltarea personală a elevului individual;
- școala se va strădui să creeze asemenea oportunități privind experiența, sârguința și concentrarea pe care elevii să-și dezvolte conștiința, imaginația și nevoia de a învăța, astfel încât să dobândească încrederea în propriile posibilități și în mediul de a se angaja și de a acționa în viață;
- școala va familiariza elevii cu cultura daneză și va contribui la înțelegerea altor culturi și a interacțiunii omului cu natura. Școala pregătește elevii pentru participare, responsabilitate comună, drepturi și îndatoriri într-o societate bazată pe libertate și democrație. Învățătura școlii și viața ei de zi cu zi trebuie, prin urmare, să se bazeze pe libertatea intelectuală, egalitatea și democrația.

Pe scurt, educația este deschisă tuturor și, în general, gratuită în Danemarca. Acest lucru se aplică de la învățământul preșcolar și până la cel superior.

Caracteristicile sistemului educațional danez, potrivit ministerului de resort sunt⁶:

- învățarea pe tot parcursul vieții: educație pentru toți cetățenii pe întreaga durată a vieții;

⁶ <https://ufm.dk/en/education/the-danish-education-system/principles-for-education-in-denmark>

- standarde înalte: asigurarea continuă a calității tuturor instituțiilor de învățământ publice pentru a asigura o înaltă calitate;
- participarea activă: elevii și studenții au datoria de a participa la discuții;
- lucru pe proiecte: la toate nivelurile sistemului de învățământ, lucrul pe proiecte se desfășoară fie individual, fie în grupuri mici.

În **Estonia**, sistemul de învățământ este descentralizat. Împărțirea responsabilității între stat, administrația locală și școală este clar definită.

La nivel de stat, Strategia estoniană de învățare permanentă 2020 ghidează evoluțiile pe termen lung. Standardele naționale (curriculumul național pentru instituțiile de îngrijire a copilului preșcolar, curriculumul național pentru școlile de bază, curriculumul național pentru școlile secundare superioare, curricula națională pentru studii vocaționale, standardul învățământului superior și standardul învățământului vocațional) garantează calitatea educației. Legile și regulamentele stabilesc principiile finanțării educației, supravegherii de către stat și evaluării calității.

Administrațiile locale susțin instituțiile preșcolare de îngrijire a copilului, școlile de bază, și majoritatea școlilor secundare superioare. Școlile vocaționale sunt în cea mai mare parte deținute de stat, iar universitățile sunt instituții de drept public. Jumătate dintre instituțiile de învățământ superior profesional sunt deținute de stat, iar cealaltă jumătate sunt instituții de drept privat.